

PREMLČANIE V OBCHODNOM PRÁVE

JUDr. Milan Hlušák, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Justičná akadémia

Omšenie, 24.–25. apríl 2018

Predmet premlčania

- § 387 ods. 2 ObZ: všetky práva zo záväzkových vzťahov s výnimkou práva vypovedať zmluvu uzavretú na dobu neurčitú
- Premlčaniu nepodliehajú ale práva nemajetkové, napr. k obchodnému menu, obchodnému tajomstvu.
- Premlčaniu nepodlieha ani právo vypovedať zmluvu na dobu určitú.
- Záložné právo sa ale nepremlčí skôr ako zabezpečená pohľadávka (§ 100 ods. 2 OZ).
- Právo voči ručiteľovi sa nepremlčí pred právom voči dlžníkovi (§310 ObZ).

Účinky premlčania

- Právo nemožno priznať alebo uznať, ak sa vznesie námietka premlčania (námietka premlčania musí byť v súlade s dobrými mravmi, resp. s poctivým obchodným stykom).
- Plnenie premlčaného dlhu nie je bezdôvodným obohatením.
- Možnosť použitia premlčanej pohľadávky na obranu alebo započítanie:
 - obe práva sa vzťahujú na tú istú zmluvu alebo na niekoľké zmluvy uzavreté na základe jedného rokovania alebo niekoľkých súvisiacich rokovaní, alebo
 - právo sa mohlo použiť kedykoľvek pred uplynutím premlčacej doby na započítanie voči nároku uplatnenému druhou stranou.
- Ak sa premlčí právo uskutočniť právny úkon, účinky tohto právneho úkonu nenastanú voči osobe, ktorá namietne premlčanie.

[Myslia sa tu všetky právne úkony? Prijíma sa, že sa premlčuje právo odstúpiť od zmluvy, ale premlčuje sa aj právo započítať pohľadávku?.]

Dĺžka premlčacej doby

- Všeobecná: 4 roky
- Osobitné:
 - Škoda na dopravovaných veciach a z oneskoreného doručenia zásielok (§ 399): 1 rok
 - Právo na určenie obsahu budúcej zmluvy a nárok na náhradu škody z porušenia povinnosti uzavrieť budúcu zmlucu (§ 290 ods. 2): 1 rok
 - Práva z vąd (§ 428 a 435): bez zbytočného odkladu
 - Objektívna premlčacia doba pri škode (§ 398): 10 rokov

Skrátenie a predĺženie premlčacej doby

- Skrátenie je možné iba pri premlčaní pri zmluve o budúcej zmluve (§ 292 ods. 2: „Právo na určenie obsahu budúcej zmluvy súdom alebo osobou určenou v zmluve a nárok na náhradu škody podľa § 290 ods. 2 sa premlčujú uplynutím jedného roka odo dňa, keď oprávnená strana vyzvala zviazanú stranu na uzavretie zmluvy podľa § 290 ods. 1, ak zmluva o uzavretí budúcej zmluvy neurčuje inú lehotu. Dojednaná lehota však nesmie byť dlhšia než premlčacia doba vyplývajúca z § 391 a nasl. tohto zákona.“).
- Predĺženie je možné podľa § 401 („Strana, voči ktorej sa právo premlčuje, môže písomným vyhlásením druhej strane predĺžiť premlčaciu dobu, a to aj opakovane; celková premlčacia doba nesmie byť dlhšia ako 10 rokov od doby, keď začala po prvý raz plynúť. Toto vyhlásenie možno urobiť aj pred začiatkom plynutia premlčacej doby.“).

[Možno aj dohodou?]

[Možno aj po uplynutí predĺženia?]

[Možno si existujúci občianskoprávny záväzok podriaďiť pod režim ObZ a následne predĺžiť premlčaciu dobu?]

Začiatok plynutia premlčacej doby

Všeobecné pravidlo (ak ObZ nestanovuje inak):

- Pri právach vymáhateľných na súde odo dňa, keď sa právo mohlo uplatniť na súde (§ 391 ods. 1)
- Pri právach uskutočniť právny úkon odo dňa, keď sa právny úkon mohol urobiť (§ 391 ods. 2)

Začiatok plynutia premlčacej doby

Osobitné:

- Pri práve na plnenie záväzku odo dňa, keď sa mal záväzok splniť alebo sa malo začať s jeho plnením (doba splatnosti) (§ 392 ods. 1)
- Pri práve na čiastkové plnenie plynie premlčacia doba pre každé čiastkové plnenie samostatne. Ak sa pre nesplnenie niektorého čiastkového záväzku stane splatný celý záväzok, plynie premlčacia doba od doby splatnosti nesplneného záväzku. (§ 392 ods. 2)

[Nevzťahuje sa na splátky úveru podľa § 506]

- Pri právach vzniknutých z porušenia povinnosti dňom, keď bola povinnosť porušená, ak nie ustanovená osobitná úprava (§ 393)

[Zmluvná pokuta / Úroky z omeškania / právo odstúpiť, ale len z dôvodu porušenia, inak podľa § 391 ods. 2]

- Pri právach, ktoré vznikajú odstúpením od zmluvy, odo dňa, keď oprávnený od zmluvy odstúpil (§ 394 ods. 1)
- Pri práve na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej zmluvy odo dňa, keď k plneniu došlo (§ 394 ods. 2)
- Pri práve na náhradu škody podľa § 268 začína premlčacia doba plynúť odo dňa, keď sa právny úkon stal neplatným (§ 394 ods. 3)

[Čo ak ide o relatívnu neplatnosť?]

- Pri práve na náhradu škody odo dňa, keď sa poškodený dozvedel alebo mohol dozvedieť o škode a o tom, kto je povinný na jej náhradu; končí sa však najneskôr uplynutím 10 rokov odo dňa, keď došlo k porušeniu povinnosti (§ 398).
- . . .

Spočívanie premlčacej doby

Spočívanie: plynutie premlčacej doby sa v dôsledku určitej právnej skutočnosti zastavuje.

Začiatok spočívania:

- Začatie súdneho konania (§ 402)
[Na rozdiel of OZ aj určovací žaloba : pozitívna (právo tu je) a podaná po splatnosti, teda v priebehu premlčania]
- Začatie rozhodcovského konania (§ 403)
- Uplatnenie práva formou protinároku (§ 404)
[Spätné účinky, ak ide o tú istú zmluvu alebo o zmluvy zo súvisiacich rokovaní]

Spočívanie premlčacej doby

Skončenie spočívania:

- **Ak konanie skončí nemeritórne**, platí, že premlčacia doba neprestala plynúť. Ak v čase skončenia tohto konania premlčacia doba už uplynula alebo ak do jej skončenia zostáva menej ako rok, predlžuje sa premlčacia doba tak, že sa neskončí skôr než jeden rok odo dňa, keď sa skončilo toto konanie (§ 405).
- **Ak konanie skončí meritórne**, tri názory:
 - Premlčacia doba pokračuje tam, kde skončila
 - Plynie nová štvorročná premlčacia doba
 - Právo sa premlčí až za 10 rokov, odkedy sa začalo premlčovať po prvý raz (§ 408 ods. 1)

Spočívanie premlčacej doby a tretie osoby

Spoludlžníci:

Konanie začaté proti jednému spoludlžníkovi spôsobuje, že prestala plynúť premlčacia doba proti inému solidárnemu spoludlžníkovi, ak ho veriteľ upovedomí písomne o začatom konaní pred uplynutím premlčacej doby.

Zmluvní partneri veriteľa

Ak proti veriteľovi, ktorého právo sa premlčuje, začala konanie tretia osoba ohľadne záväzku, na ktorého splnenie použil veriteľ plnenie poskytnuté dlžníkom, prestane plynúť premlčacia doba ohľadne práva veriteľa, ak oznámi písomne dlžníkovi pred uplynutím premlčacej doby, že sa proti nemu začalo uvedené konanie.

Ak sa takéto konanie skončí, platí, že premlčacia doba ohľadne práva veriteľa neprestala plynúť, neuplynie však skôr ako jeden rok po skončení tohto konania.

Pretrhnutie premlčacej doby

Pretrhnutie: pôvodná premlčacia doba sa zastavuje (ak už neuplynula) a začína plynúť nová premlčacia doba

Len na základe (§ 407):

- písomného uznania dlhu („Ak dlžník písomne uzná svoj záväzok, plynie nová štvorročná premlčacia doba od tohto uznania. Ak sa uznanie týka iba časti záväzku, plynie nová premlčacia doba ohľadne tejto časti.“). Podľa judikatúry je uznaním napr. aj plán odstránenia vád. (1 Cob 385/2006)
- platenia úrokov („Platenie úrokov sa považuje za uznanie záväzku ohľadne sumy, z ktorej sa úroky platia.“). Akékoľvek úroky: úver, úrok pri vypořiadaní zrušenej zmluvy, úroky z omeškania.
- čiastočného plnenia („Ak dlžník plní čiastočne svoj záväzok, má toto plnenie účinky uznania zvyšku dlhu, ak možno usudzovať na to, že plnením dlžník uznáva aj zvyšok záväzku.“)

Posledné dva prípady vedú k novej premlčacej dobe, len ak nebol dlh v čase platenia či plnenia premlčaný.

[§ 323 ods. 3: „Uznanie záväzku má účinky aj voči ručiteľovi.“ Zahŕňajú tieto účinky voči ručiteľovi len vznik vyvrátiteľnej domnienky, že záväzok v čase uznania trval (§ 323 ods. 1) alebo aj plynutie novej premlčacej doby voči ručiteľovi?]

[Aký je vplyv na premlčanie záložného práva voči záložcovi-tretej osobe?]

[Od kedy pri písomnom uznaní plynie nová premlčacia doba: odo dňa uznania, alebo odo dňa, kedy uznanie došlo veriteľovi?]

Všeobecné obmedzenie premlčacej doby

- Bez ohľadu na iné ustanovenia ObZ sa skončí premlčacia doba najneskôr po uplynutí 10 rokov odo dňa, keď začala po prvý raz plynúť. Ak ide o premlčanie nárokov z porušenia alebo ohrozenia obchodného tajomstva, skončí sa premlčacia doba najneskôr po uplynutí šiestich rokov odo dňa, keď začala po prvý raz plynúť. Námietku premlčania však nemožno uplatniť v súdnom alebo rozhodcovskom konaní, ktoré sa začalo pred uplynutím tejto lehoty.
- Ak bolo právo právoplatne priznané v súdnom alebo rozhodcovskom konaní neskôr ako tri mesiace pred uplynutím premlčacej doby alebo po jej uplynutí, možno rozhodnutie súdne vykonať, ak sa konanie o jeho výkone začalo do troch mesiacov odo dňa, keď sa mohlo začať.

[3 mesačná doba však nie je predĺžením premlčacej doby, preto treba právo považovať za premlčané, aj keď ho možno vykonať (II. ÚS 250/2011 (2011), inak ale 1 Cdo 71/2010 (2012) -> následok, nepredlžuje sa premlčacia doba záložného práva]

Premlčanie práva na náhradu škody

Právo na náhradu škody sa premlčuje podľa ObZ, ak ide o právo:

- O škodu z porušenia už existujúceho obchodnoprávneho záväzku
- O škodu z porušenia ObZ (§ 757)
- O škodu upravenú v ObZ, i keď nejde o porušenie záväzku či ObZ:
 - § 268 škoda z neplatnosti zmluvy
 - § 521 ods. 1: škoda spôsobená uloženou vecou
 - § 603 ods. 1: škoda na zasielanej veci
 - § 727: sľub odškodnenia

[Otázne sú prípady upravené v OZ: § 420a (prevádzková činnosť), § 421a (škoda spôsobená povahou prístroja alebo inej veci, § 427 škoda spôsobená prevádzkou dopravných prostriedkov . . . : dva názory ústavné oba akceptovateľné (II. ÚS 637/2015) : podľa ObZ (Ovečková), podľa OZ (Csach, NS SR 3 MCdo 40/2012, KS BA 8 Cob 141/2014)]

Premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia

- Už ustálená judikatúra hovorí o tom, že premlčanie sa spravuje ObZ.

[Otázne sú špecifické prípady: podnikateľ z podnikateľského účtu omylom poslal peniaze na podnikateľský účet iného podnikateľa]

- Pri vypořadání zrušenej alebo neplatnej zmluvy podľa ObZ sa uplatní aj § 107 ods. 3 OZ („Ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihliadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat.“)

PREKLÚZIA

JUDr. Milan Hlušák, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Justičná akadémia

Omšenie, 24.–25. apríl 2018

Preklúzia – pojem a následky

Preklúzia = neuplatnenie práva v určenom čase (§ 583 OZ: K zániku práva preto, že nebolo uplatnené v určenom čase, dochádza len v prípadoch uvedených v zákone. Na zánik súd prihliadne, aj keď to dlžník nenamietne.“)

Dve podmienky:

- Uplynula prekluzívna (prepadná) lehoty
- Právo nebolo včas uplatnené (žalobou, iným úkonom, napr. vytknutím vady)

Len v zákonoch stanovených prípadoch

Následky preklúzie:

- Zánik práva, na ktoré súd prihliada *ex offio*
- Plnenie po uplynutí prekluzívnej doby je plnením bez právneho dôvodu
- Prekludované právo nemožno uznať

Odlíšenie od iných inštitútov

PREMLČANIE

- Pri premlčaní právo nezaniká, pri preklúzii áno
- Prihliada sa ex offa

ZÁNÍK PRÁVA UPLYNUTÍM ČASU (§ 578)

- § 578: Právo zaniká už samotným uplynutím času, bez ohľadu, či bol urobený nejaký úkon pred jej uplynutím.
- Preklúzia: Musia byť obe skutočnosti, aj čas, aj jeho márne uplynutie. Ak bol úkon urobený, preklúzia nenastane.

[Otázny je charakter lehoty podľa § 605 OZ: „Ak nie je dohodnutá doba, dokedy sa má predaj uskutočniť, musí oprávnená osoba vyplatiť hnutelnosť do ôsmich dní, nehnuteľnosť do dvoch mesiacov po ponuke. Ak táto doba uplynie márne, predkupné právo zanikne.“]

[Darčekové poukážky : NS ČR 33 Cdo 1956/2007]

Prípady preklúzie

- § 436 OZ: Právo na náhradu škody sa musí uplatniť u prevádzateľa bez zbytočného odkladu. Právo zanikne, ak sa neuplatnilo najneskôr pätnásteho dňa po dni, keď sa poškodený o škodu dozvedel.
- § 504 OZ: Nadobúdateľ môže vadu vytknúť najneskôr do šiestich mesiacov, pokiaľ zákon neustanovuje inak. Ak v tejto lehote nevytkne vadu, právo zanikne.
- § 675 OZ: Právo na odpustenie alebo na poskytnutie zľavy z nájomného sa musí uplatniť u prenajímateľa bez zbytočného odkladu. Právo zanikne, ak sa neuplatní do šiestich mesiacov odo dňa, keď došlo ku skutočnostiam toto právo zakladajúcim.
- § 683 ods. 2 OZ: Domáhať sa náhrady pri škode na prenajatej veci možno len do šiestich mesiacov od vrátenia prenajatej veci; inak nárok zanikne.
- § 691 OZ: Ak prenajímateľ nesplní svoju povinnosť odstrániť závady brániace riadnemu užívaniu bytu, alebo ktorými je výkon nájomcovho práva ohrozený, má nájomca právo po predchádzajúcom upozornení prenajímateľa závady odstrániť v nevyhnutnej miere a požadovať od neho náhradu účelne vynaložených nákladov. Právo na náhradu musí uplatniť u prenajímateľa bez zbytočného odkladu. Právo zanikne, ak sa neuplatnilo do šiestich mesiacov od odstránenia závad.
- § 699 OZ: Právo na zľavu z nájomného alebo z úhrady za plnenia poskytované s užívaním bytu treba uplatniť u prenajímateľa bez zbytočného odkladu. Právo zanikne, ak sa neuplatnilo do šiestich mesiacov od odstránenia závad.
- § 712 ods. 3 OZ: Nájomca, ktorý má byť vypratať, je povinný uzavrieť zmluvu o bytovej náhrade do 30 dní od doručenia písomného vyhlásenia o zabezpečení bytovej náhrady; ak nájomnú zmluvu bezdôvodne neuzavrie, jeho nárok na bytovú náhradu zanikne.
- § 753 OZ: Vzájomných práv z úschovy sa možno domáhať iba do šiestich mesiacov po vrátení veci; inak zaniknú.
- § 763 OZ: Práva musí cestujúci uplatniť u dopravcu bez zbytočného odkladu; ak sa práva neuplatnili najneskôr do šiestich mesiacov, zaniknú.
- . . .

Plynutie prekluzívnej doby

- Začiatok upravený v jednotlivých prípadoch
- Premlčacia doba vo všeobecnosti nespočíva

[Pozor ale na § 649 OZ pri zhotovení veci na zákazku (obdobne § 655 OZ pri oprave a úprave veci): „Práva zo zodpovednosti za vady sa musia uplatniť u zhotoviteľa v záručnej dobe; inak práva zaniknú. Čas od uplatnenia práva zo záruky až do vykonania opravy sa do záručnej doby nepočíta.“]

- Premlčacia doba sa nepretŕha
- Nemožno na beh prekluzívnej doby ani analogicky aplikovať úpravu o behu premlčacej doby
- Pri pluralite dlžníkov alebo veriteľov preklúzia pôsobí voči každému samostatne (in personam). In rem len pri nerozlučných záväzkoch.